

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»**

**Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра політичних наук і права**

Гедікова Н. П.

**Методичні рекомендації до практичних занять
з навчальної дисципліни
«Історія держави і права зарубіжних країн»**

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»

Одеса –2020

УДК : 342(100)(091)(075.8)

ББК 67

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського (протокол № ____ від « ____ ». ____ .2020 року)*

Рецензенти:

Баймуратов Михайло Олександрович – доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник відділу Європейського права та міжнародної інтеграції Інституту законодавства Верховної Ради України (м. Київ).

Долженков Олександр Федорович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Гедікова Н. П.

Г 28 Методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» [для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форм навчання]. Одеса : Вид-во «Університет Ушинського». 2020. 80 с.

Методичні рекомендації укладені відповідно до Освітньо-професійної програми «Право» та робочої програми навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форм навчання.

Вони розроблені для ознайомлення здобувачів із структурою та змістом навчальної дисципліни і призначені для планування, підготовки та проведення практичних занять.

ЗМІСТ

1	Вступ	4
2	Навчально-тематичний план дисципліни	7
3	Програма навчальної дисципліни	10
4	Плани практичних занять	22
5	Критерії та шкала оцінювання	75
6	Список рекомендованої літератури	77

ВСТУП

«Історія держави і права зарубіжних країн» є самостійною наукою і навчальною дисципліною історико-теоретичного циклу, обов'язковою в системі юридичних наук та юридичної освіти, в межах якої досліджується процес становлення і розвитку держави і права країн світу у різні періоди історії. Вона відіграє провідну роль в ознайомленні майбутніх юристів з світовою політичною та правовою культурою, знання якої дає можливість глибше зрозуміти сучасні державно- і правотворчі процеси, прогнозувати основні тенденції їх розвитку.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є загальні та специфічні процеси і закономірності виникнення, розвитку, занепаду або загибелі різних типів держави і права у конкретно-історичних умовах. Специфікою предмета історії держави і права як навчальної дисципліни є те, що вона вивчає не всі держави світу та їхнє право, а лише ті з них, котрі виявили найпомітніший вплив на державно-правовий розвиток світової цивілізації.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» є формування у здобувачів системи знань щодо закономірностей еволюції держави і права країн світу, досвіду застосування державно-правових інструментів та юридичних технологій, сформованих у різні історичні епохи та обумовлених об'єктивними суспільними процесами, особливостей їх використання в сучасних державно-правових системах, сприяння розвитку правосвідомості і формуванню політичної та правової культури майбутніх юристів.

Навчальна дисципліна «Історія держави і права зарубіжних країн» відноситься до компонентів обов'язкової частини освітньо-професійної програми «Право» для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Вона перебуває на межі між суспільно-політичними та правовими дисциплінами, синтезуючи та поєднуючи їх, але входить до системи юридичних наук і тісно пов'язана з такими дисциплінами, як «Історія політико-правових вчень», «Римське право», «Філософія», «Політологія», «Історія держави і права України», «Теорія держави і права», а також галузевими та міжгалузевими юридичними дисциплінами.

Передумови для вивчення дисципліни: паралельно з вивченням навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» здобувачі мають опанувати знання з таких навчальних дисциплін, як «Історія політико-правових вчень», «Римське право».

Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» є:

- загальна підготовка здобувачів у питаннях держави і права, вироблення в них особливого юридичного мислення, необхідного для засвоєння та застосування права;
- створення необхідних передумов для найкращого засвоєння таких дисциплін, як теорія держави і права, історія політико-правових вчень, історія держави і права України, міжнародне публічне право, а також галузевих та міжгалузевих юридичних дисциплін;

- сприяння формуванню наукового підходу до державо- і правотворчих процесів, які відбуваються в зарубіжних країнах і в усьому світі;
- розвиток вміння вірно і гуманно оцінювати поведінку людей, які за своїм волевиявленням або випадково стали об'єктом чи суб'єктом державно-правової діяльності.

Очікувані результати навчання:

I. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати:

- предмет, структуру і зміст курсу у обсязі робочої програми;
- історію виникнення держави і права зарубіжних країн;
- історію становлення і розвитку державно-правових інститутів зарубіжних країн;
- основні системи права, їх зміст і місце в історії конкретних країн;
- зміст найважливіших нормативних актів з історії держави і права зарубіжних країн;

уміти:

- оперувати термінологією науки історії держава та права зарубіжних країн;
- аналізувати основні закономірності і особливості процесу становлення та розвитку держави і права в історії різних зарубіжних країн та їх груп у цілому;
- давати характеристику важливим державно-правовим і політичним інститутам як в цілому, так і окремих країнах;
- проводити порівняльний аналіз різних державно-правових явищ та інститутів;
- структурувати, концептуально аналізувати державотворчий і історико-правовий процес зарубіжних країн;
- прогнозувати основні перспективи і можливості розвитку державності і правової системи країн світу.

II. Унаслідок вивчення навчальної дисципліни здобувачі мають опанувати такі компетентності:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

- ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК7 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК8 Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК11 Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК13 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- СК2 Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.
- СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.
- СК16 Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програма вивчення обов'язкової навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» складена відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Дисципліна «Історія держави і права зарубіжних країн», яку здобувачі вищої освіти вивчають на першому курсі денної та заочної форми навчання, серед форм освітнього процесу, включає лекції, практичні заняття, самостійну роботу здобувача, ІНДЗ, та інші форми роботи. Завершується вивчення курсу складанням іспиту.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	л.	п.	с.р.	інд.	усього	л.	п.	с.р.	інд.
1	2	3	4	5	6	2	3	4	5	6

МОДУЛЬ 1. Історія держави і права зарубіжних країн

Змістовий модуль 1. Вступ до курсу. Держава і право Стародавнього світу.

Тема 1. Історія держави і права зарубіжних країн як наука та навчальна дисципліна.	7	2	2	3		6			6	
Тема 2. Держава і право Стародавнього Єгипту та Вавілону.	7	2	2	3		8	2		6	
Тема 3. Держава і право Стародавньої Індії та Китаю.	7	2	2	3		6			6	
Тема 4. Загальна характеристика античних держав. Держава і право Стародавньої Греції.	7	2	2	3		8	2		6	
Тема 5. Держава і право Стародавнього Риму.	7	2	2	3		8		2	6	

Змістовий модуль 2. Держава та право зарубіжних країн в період Середньовіччя.

Тема 6. Ранньофеодальна держава і право в країнах Європи.	7	2	2	3		8	2		6	
Тема 7. Станово-представницька монархія в країнах Європи.	6	1	2	3		6			6	
Тема 8. Абсолютна монархія в країнах Європи.	6	1	2	3		6			6	
Тема 9. Право європейських країн доби розвинутого феодалізму.	7	2	2	3		8	2		6	

Тема 10. Феодальна держава і право Росії.	7	2	2	3		6			6	
Тема 11. Феодальна держава у країнах Сходу.	6	1	2	3		6			6	
Тема 12. Право країн середньовічного Сходу.	6	1	2	3		6			6	

Змістовий модуль 3. Держава і право зарубіжних країн в період Нового часу.

Тема 13. Загальна характеристика держави і права в Новий час. Держава і право Англії Нового часу.	7	2	2	3		8	2		6	
Тема 14. Держава і право США Нового часу.	7	2	2	3		6			6	
Тема 15. Держава і право Франції Нового часу.	7	2	2	3		8		2	6	
Тема 16. Держава і право Німеччини Нового часу.	7	2	2	3		6			6	
Тема 17. Держава і право Росії Нового часу (XIX – початок XX ст.).	7	2	2	3		6			6	
Тема 18. Держава і право Японії та Китаю Нового часу.	7	2	2	3		6			6	

Змістовий модуль 4. Держави і права зарубіжних країн Новітнього періоду.

Тема 19. Загальна характеристика держави і права в Новітню добу.	7	2	2	3		8	2		6	
Тема 20. Держава і право Англії в Новітню епоху.	7	2	2	3		6			6	
Тема 21. Держава і право Франції в Новітню епоху.	6	1	2	3		6			6	
Тема 22. Держава і право Німеччини в Новітню епоху.	6	1	2	3		6			6	

Тема 23. Держава і право США Новітньої доби.	7	2	2	3		8		2	6	
Тема 24. Держава і право Японії та Китаю у Новітню епоху.	7	2	2	3		6			6	
ІНДЗ	18				18	18				18
Разом за модулем 1	180	42	48	72	18	180	12	6	144	18
Усього:	180	42	48	72	18	180	12	6	144	18

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. Історія держави і права зарубіжних країн

Змістовий модуль 1. Вступ до курсу. Держава і право Стародавнього світу.

Тема 1. Історія держави і права зарубіжних країн як наука та навчальна дисципліна.

Призначення курсу «Історія держави і права зарубіжних країн». Предмет і завдання історії держави і права зарубіжних країн. Співвідношення понять наука і навчальна дисципліна (навчальний курс). Взаємозв'язок історії держави і права зарубіжних країн з загальною історією, з теорією держави і права, з конституційним правом, з галузевими юридичними дисциплінами. Місце історії держави і права зарубіжних країн в системі юридичних дисциплін. Значення вивчення історії держави і права зарубіжних країн для підготовки юристів вищої кваліфікації.

Історія формування науки і навчальної дисципліни. Виникнення та розвиток загальної історії держави і права. Історична, соціологічна школи права. Марксизм. Радянська школа історії права. Вітчизняні дослідження історії права.

Методологія науки і навчальної дисципліни. Характеристика основних методів, які застосовуються при вивченні положень історії держави і права зарубіжних країн.

Періодизація історії держави і права. Формаційний, цивілізаційний, стадіальний, полілінійний та цивілізаційної дискретності підходи до періодизації. Західна і Східна цивілізації. Джерела вивчення дисципліни.

Тема 2. Держава і право Стародавнього Єгипту та Вавілону.

Особливості становлення та еволюції державності у Стародавньому Єгипті. Специфічні риси політичної організації. Періодизація історії Стародавнього Єгипту. Суспільний лад Стародавнього Єгипту, правове становище населення, вплив релігії та інших чинників на їх розвиток. Соціальна структура. Державний лад Стародавнього Єгипту. Влада фараонів. Палацово-вотчинна система управління. Система органів державного управління. Місцеве управління. Роль громади та храмів в управлінні. Суд. Армія. Поліція. Характеристика правової системи Стародавнього Єгипту. Правове регулювання власності, зобов'язальне право, шлюбно-сімейне право, спадкове право, кримінальне право.

Особливості виникнення і розвитку держави і права Месопотамії. Рання форма державної організації – держави-міста. Утворення Вавилонської держави. Періодизація історії Стародавнього Вавілону. Суспільний лад і правове становище окремих груп населення. Особливості рабства. Державний лад Стародавнього Вавілону за часів Хаммурапі. Реформи Хаммурапі. Апарат управління державою. Місцеве управління. Роль громади та храмів в управлінні.

Судоустрій. Армія. Джерела і основні риси права. Характеристика Законнику царя Хаммурапі. Норми цивільного, сімейного та кримінального права. Причини занепаду Вавилону.

Тема 3. Держава і право Стародавньої Індії та Китаю.

Виникнення держави у Стародавній Індії. Періодизація розвитку держави і права. Суспільний лад та правове становище основних груп населення, система варн. Організація державного ладу, структура влади та система управління. Особливості східної деспотії в Індії. Центральне і місцеве управління. Армія. Суд. Джерела і основні риси права. Релігійні норми, мораль та звичаєве право. Дхармашастри та Артхашастра – пам'ятки права Стародавньої Індії, їх характеристика. Закони Ману, Нарада тощо.

Виникнення і розвиток держави і права в Китаї. Періодизація розвитку держави і права в Китаї. Особливості суспільного і державного ладу. Реформи, спрямовані на руйнування громади. Армія. Суд. Джерела і основні риси права. Конфуціанство та його вплив на розвиток права.

Тема 4. Загальна характеристика античних держав. Держава і право Стародавньої Греції.

Історичні, соціальні, культурні передумови виникнення античних держав. Ранньокласові додержавні утворення. Полісна система організації суспільства і держави. Особливості виникнення держави у Стародавній Греції.

Розвиток соціальної структури і державного механізму Афіїнської республіки. Афіїнська демократія та державний лад Афін. Рабовласництво. Реформи Тезея, Солона і Клісфена.

Формування державності у Стародавній Спарті. Органи влади і їх функції. Державні реформи.

Джерела та основні риси права стародавньогрецьких держав. Правова система в Афінах. Джерела та основні риси афіїнського права. Законодавча діяльність Драконта і Солона. Джерела та основні риси права Спарті. Правове регулювання власності. Зобов'язання та їх виконання. Шлюбно-сімейні відносини. Спадкування. Злочин і покарання. Судочинство.

Тема 5. Держава і право Стародавнього Риму.

Основні етапи розвитку держави у Стародавньому Римі. Суспільний лад. Формування та правове становище станів римського населення. Патриції та плебеї. Клієнтела. Патріархальний характер рабства на ранньому етапі розвитку римського полісу. Державний лад. Влада царя. Органи общинного управління. Структура й повноваження Сенату. Реформа Сервія Туллія.

Аристократична республіка у Стародавньому Римі. Суспільний лад. Правове становище станів римського населення, іноземців та рабів. Державний лад. Види та компетенція народних зборів. Порядок формування та компетенція сенату. Принципи формування та функціонування магістратів. Збройні сили. Управління провінціями. Причини падіння республіки. Диктатура Цезаря.

Перехід від республіканської до імперської форми держави. Встановлення

режиму військової диктатури. Принципат. Повноваження імператора-принцепса. Система органів державного управління. Домінат. Основні риси Римської імперії у період домінації. Реформи Діоклетіана та Константина. Поділ імперії на Східну та Західну частини. Причини занепаду Римської імперії.

Становлення та основні етапи розвитку римського права. Характерні риси та джерела права на різних етапах розвитку римського права. Закони XII таблиць. Квіритське право. Преторське право. Звід законів Юстиніана. Основні інститути римського права. Цивільне, кримінальне та процесуальне право. Кодифікація римського права. Історичне значення римського права.

Змістовий модуль 2. Держава та право зарубіжних країн в період Середньовіччя.

Тема 6. Ранньофеодальна держава і право в країнах Європи.

Основні риси феодалізму. Загальна характеристика виникнення, основні етапи розвитку та характерні риси феодальної держави і права. Суспільний лад. Характеристика формування феодальних відносин, соціальної структури феодального суспільства, його поділу на класи (феодалів-землевласників і феодально-залежне населення), виникнення нових станів (дворяни, духовенство, міщани, селяни). Вплив суспільного ладу на розвиток феодального права.

Особливості формування та етапи розвитку Візантійської держави. Суспільний та державний лад середньовічної Візантії: загальні тенденції розвитку. Джерела права. Кодифікація права. Еклога. Закони: землеробський, військовий, морський і Мойсеїв. Прохірон. Епанагога. «Василики» (Базиліки). Основні риси права Візантії. Вплив Візантії на державно-правовий розвиток інших держав. Причини занепаду Візантійської імперії.

Основні етапи виникнення і розвитку франкської держави і права. Суспільний лад франкської держави. Державний лад. Влада франкських королів. Основні положення реформи Карла Мартелла і їх значення у становленні державності. Утворення Франкської імперії. Імперія Карла Великого. Система органів державного управління. Місцеве управління. Армія. Суд. Джерела права. Варварські правди: загальна характеристика. Салічна правда. Основні риси права. Верденський договір 843 р. і розпад Франкської держави.

Основні етапи виникнення і розвитку англосаксонських держав і права. Суспільний лад англосаксонських держав. Державний лад. Система органів державного управління. Місцеве управління. Армія. Суд. Право англосаксів. Англосаксонські закони: Правда короля Етельберта (початок VII ст.), Закони короля Альфреда (IX ст.), Закони короля Кнута (XI ст.).

Тема 7. Станово-представницька монархія в країнах Європи.

Причини і передумови становлення станово-представницької монархії. Утвердження феодальних відносин в країнах Європи у X – XIII ст. Сеньйоріальна (ленна) монархія у Франції, Німеччини, Англії. Зміни в суспільному ладі країн Європи у XIII – XV ст. Формування основних станів: духовенства, дворянства,

міщан і селян. Характерні ознаки станово-представницької монархії. Органи станового представництва.

Утворення станово-представницької монархії в Франції. Склад і принципи роботи Генеральних штатів. Великий березневий ордонанс 1357 року. Робота Генеральних штатів у кінці XIV і в XV ст.

Англія в XIII ст. Іоанн Безземельний. Велика хартія Вільностей 1215 р. Основні положення хартії. Загострення суперечностей в країні. Вибух громадянської війни. Виникнення англійського парламенту і його діяльність. Структура, склад, повноваження, принципи роботи парламенту. Судова система.

Станово-представницька монархія в Німеччині. Розмежування світської і духовної влади. «Золота була» Карла IV (1356 р.). Колегія курфюрстів і їх повноваження. Рейхстаг і ландтаги.

Тема 8. Абсолютна монархія в країнах Європи.

Причини та передумови виникнення абсолютизму. Розклад старих феодальних станів і зародження буржуазії.

Класичний абсолютизм у Франції. Суспільний лад. Державний лад. Король і його повноваження. Система органів державного управління. Міське управління. Вплив релігійних війн на становище в державі. Армія. Судова система. Розквіт свавілля і беззаконня. Накази у «запечатаних конвертах». Криза французького абсолютизму.

Незавершений характер абсолютизму в Англії. Суспільний лад. Державний лад. Система органів державного управління. Зосередження влади в руках королів. Династія Тюдорів і парламент. Міське управління. Суд.

Князівський абсолютизм у Німеччині. Піднесення курфюрстів. Збереження роздробленості Німеччини. Система органів державного управління. Розвиток політичної системи. Влада імператора, реорганізація центрального і місцевого управління. Поширення гуманізму в Німеччині і боротьба за централізацію. Проблеми єдності Німеччини у Великій селянській війні. Мартин Лютер. Посилення абсолютизму після поразки Селянської війни. Особливості Пруссії та Австрії. «Освічений абсолютизм» і німецькі князівства.

Тема 9. Право європейських країн доби розвинутого феодалізму.

Основні риси права континентальної Європи. Партикуляризм феодального права. Джерела права. Правові звичаї. «Саксонське зерцало». Міське право. Любекське право. Магдебурзьке право. Канонічне право. Рецепція римського права. Писане право континентальної Європи.

Основні риси правової системи Англії. Джерела права. Звичаєве право. «Загальне право». «Право справедливості». «Судовий прецедент». Королівське законодавство і законодавча практика парламенту.

Інститути феодального права. Правове регулювання власності, зобов'язальних, шлюбно-сімейних, спадкових відносин. Злочини і покарання. Німецьке кримінальне й кримінально-процесуальне уложення «Кароліна» 1532 р. «Криваве законодавство» в Англії. Судовий процес.

Тема 10. Феодална держава і право Росії.

Подолання феодалної роздробленості та утворення Великого князівства Московського. Соціальна структура і державний механізм. Види і характер феодалної залежності. Джерела права: звичаї, «Руська правда», візантійські джерела канонічного права, княже законодавство, затверджені народними зборами судебники (Новгород і Псков). Судебник 1497 р. Правове оформлення кріпацтва. Правове регулювання власності. Шлюбно-сімейні відносини. Злочин і покарання. Судочинство.

Московська держава у період станово-представницької монархії. Зростання прав дворянства. Остаточне закріпачення селянства. Державний механізм Московського царства. Посилення влади монарха. Земські собори. Боярська дума. Реформи місцевого управління. Судова система. Судебник 1550 р. Стоглав 1551 р. Соборне уложення 1649 р. Правове регулювання власності. Шлюбно-сімейні відносини. Злочин і покарання. Судочинство.

Особливості утвердження абсолютизму в Росії. Зміни соціальної структури. Формування імперії. Реформування центрального і місцевого апарату влади. Реформи Петра I та Катерини II. Судові установи. Джерела права. Правове регулювання власності. Шлюбно-сімейні відносини. Злочин і покарання. Судочинство.

Тема 11. Феодална держава у країнах Сходу.

Основні риси східного феодалізму. Виникнення і розвиток феодалних держав Далекого Сходу. Перехід до феодалізму в Китаї. Основні етапи розвитку китайської держави. Династії Тан, Сун, Мін. Народні повстання в Китаї в першій половині XVII ст. Повалення влади імператорів династії Мін. Прихід до влади манжурської династії (1644 р.) і проведення реформ. Династія Цин. Специфіка державного ладу Китаю. Форми і механізм китайської держави. Зміцнення влади імператорів. Ріст бюрократичного апарату. Армія. Судова система. Делійський султанат і імперія Великого Могола в Індії. Встановлення і розвиток феодалних відносин в Японії. Японська і європейська феодалні системи. Особливості японської монархії. Влада імператора. Поява сегунів (1603 р.) та їх вплив на державну владу. Сегун Токугава і його реформи. Військова організація. Судова система.

Виникнення і розвиток Арабського халіфату. Утворення на Аравійському півострові халіфату. Об'єднання арабських племен. Пророк ісламу Мухаммед. Культ єдиного бога Аллаха. Заклики раннього ісламу до соціальної справедливості. Проблема влади у доктрині ісламу. Виникнення державного утворення в Медині. Халіфи. Завойовницька політика у VII – першій половині VIII ст. і утворення середньовічної імперії – Арабського халіфату. Періоди розвитку. Характерні риси мусульманського суспільства. Державний лад. Система органів державного управління. Місцеве управління. Армія. Суд. Розпад халіфату на емірати і султанати. Східний халіфат, його завоювання та ліквідація монголами у XIII ст. Перенесення резиденції халіфів у Каїр.

Тема 12. Право країн середньовічного Сходу.

Право далекосхідних країн. Основні риси права. Правові джерела Китаю. Джерела права Японії. Вплив релігії на законодавство і судочинство. Вплив Китаю на японське феодальне право. Правове регулювання власності, зобов'язальних, шлюбно-сімейних, спадкових відносин. Злочини і покарання. Судовий процес.

Характерні риси середньовічного мусульманського права. Своєрідність шаріату. Шаріат як конфесійне право. Відмінності шаріату від європейського права. Формування двох напрямів і розпад шаріату на ортодоксальний сунізм і шіїзм, їх групи (школи). Джерела мусульманського права: Коран, сунна, іджма, фетва, кияс, місцеві звичаї, фірмани і кануни. Правове регулювання власності, зобов'язальних, шлюбно-сімейних, спадкових відносин. Злочини і покарання. Судовий процес.

Змістовий модуль 3. Держава і право зарубіжних країн в період Нового часу.

Тема 13. Загальна характеристика держави і права в Новий час. Держава і право Англії Нового часу.

Основні закономірності і шляхи переходу від феодального ладу до буржуазного. Криза феодального ладу та основні причини буржуазних революцій. Зміни в державному та суспільному ладі держав Нового періоду. Буржуазні республіки та просвітницький абсолютизм. Колоніалізм та створення колоніальних імперій. Принципи формування та тенденції розвитку права буржуазного періоду.

Англія в середині XVII ст. Криза абсолютизму. Передумови, етапи англійської буржуазної революції середини XVII ст. та формування парламентської монархії в Англії. Основні державно-правові зміни періоду революції. Петиція про права 1628 р. Велика реконструкція 1641 р. Проголошення республіки. Протекторат О. Кромвеля і Конституція «Інструмент управління».

Рестаурація Стюардів у 1658 р. Англійська держава другої половини XVII ст. Торі і віги. Переворот 1688 р. встановлення конституційної монархії в Англії. Акт про краще забезпечення свободи підданого та про запобігання ув'язненням за морями (Habeas corpus act) 1679 р. Біль про права 1689 р. Акт про престолоспадкування 1701 р. Розвиток конституційної монархії і парламентаризму в XVIII – XIX ст. Створення Кабінету міністрів. Реформи виборчої системи 1832, 1867, 1884–1885 рр. Розширення виборчих прав. Консерватори і ліберали. Ослаблення королівської влади. Посилення ролі Кабінету.

Зміни в праві Англії у XVIII – XIX ст. Джерела права. Цивільне і сімейне право. Формування трудового права як галузі. Кримінальне право і процес.

Тема 14. Держава і право США Нового часу.

Утворення колоній у Північній Америці. Види колоній та особливості їхнього управління. Причини війни за незалежність англійських колоній та її

наслідки. Конгрес у Філадельфії та опублікування «Декларації незалежності» 4 липня 1776 р. Дж. Вашингтон і боротьба за незалежність. Визнання Англією незалежності США. Основні положення декларації. Статті конфедерації. «Статті конфедерації» 1781 р.

Робота над Конституцією США. А. Гамільтон і Б. Франклін. Схвалення Конституції США 1787 року її основні положення. Державний лад США за Конституцією 1787 р. Правовий статус президента, повноваження та структура Конгресу, судова влада. Історичне значення конституції. Перший цикл поправок до Конституції (Біль про права 1791 р.). Держава і право в США в першій полов. XIX ст. Зростання кількості штатів, поява політичних партій.

Загострення суперечностей в США на початку 60-х років XIX ст. Громадянська війна та її наслідки. Президентство А. Лінкольна. Демократизація американського суспільства. Поправки до Конституції. Скасування рабства. Законодавство про негрів. Акти про революцію.

Особливості права США. Джерела та основні правові інститути. Рецепція англійського «загального права». Цивільне право. Антимонопольне (антитрестівське) законодавство. Поява трудового та екологічного права як нових галузей права. Сімейне право. Кримінальне право і процес. Стадії кримінального процесу.

Тема 15. Держава і право Франції Нового часу.

Причини Великої французької революції та її основні етапи. Вплив французької революції на демократизацію загальносвітових державно-правових процесів. Установчі збори. Декларація прав людини і громадянина 1789 р. Конституція 1791 р. та її основні положення.

Національний Конвент. Ліквідація монархії і проголошення республіки. Якобінська диктатура 1793 р. Революційний уряд якобінської диктатури. Декларація прав людини і громадянина і Конституція 1793 р. Система органів державної влади та управління. Конвент та його комітети: громадського порятунку і громадської безпеки. Революційний трибунал. Соціально-економічні заходи якобінців. Контрреволюційний переворот 9 термідора. Конституція 1795 р. Директорія. Державний переворот 18 брюмера Наполеона Бонапарта. Консулат. Імперія Наполеона I. створення централізованого державного апарату. Падіння імперії Наполеона Бонапарта. Основні кодифікації нового буржуазного права доби Наполеона Бонапарта. Кодекс Наполеона 1804 р. (Цивільний кодекс). Торговий кодекс 1807 р. Кримінальний кодекс 1810 р. Кримінально-процесуальний кодекс 1808 р.

Реставрація Бурбонів. Хартія 1814 р. Липнева революція і Хартія 1830 р. Революція 1848 р. Конституція 1848 р. Державний переворот 1851 р. Правління Луї Бонапарта. Конституція 1852 р. Друга імперія. Режим бонапартизму. Пролетарська революція 18 березня 1871 р. і утворення Паризької Комуні. Державний механізм і законодавство Паризької Комуні.

Утворення Третьої республіки у Франції. Конституційні закони 1875 р. Державно-політичний лад. Система органів державної влади.

Тема 16. Держава і право Німеччини Нового часу.

Особливості розвитку Німеччини у першій половині XIX ст. Німецький союз 1815 р. Октройовані конституції німецьких держав. Митний союз 1833 р. Революція 1848–1849 рр. Конституційна Хартія Прусії 1850 р.

Об'єднання Німеччини. Північнонімецький союз 1866 р. Утворення Німецької імперії. Імперська Конституція 1871 р. Державний механізм Німецької імперії. Імператор. Канцлер. Рейхстаг і Бундесрат. Судова система. Створення прокуратури та адвокатури. Утворення колоніальної імперії.

Джерела та характерні риси права Німецької імперії. Німецьке Цивільне уложення 1896 р., 1900 р. Торговий кодекс 1897 р. Кримінальне уложення 1871 р. Кримінально-процесуальний кодекс 1877 р.

Тема 17. Держава і право Росії Нового часу (XIX – початок XX ст.)

Розвиток державної системи Росії в першій половині XIX ст. Реорганізація вищого державного управління. Урядовий конституціоналізм. Монархія Миколи I. Кодифікація російських законів. Діяльність М. Сперанського. Право і суди в Росії в першій половині XIX ст.

Криза російського самодержавства в 50–60-х роках XIX ст. Аграрна реформа 1861 р. та законодавство. Реформи місцевого самоврядування 1864 р. Земства. Судова реформа 1864 р., її наслідки. Військова реформа 1874 р. Російська імперія кінця XIX ст. Контрреформи 80–90-х років. Формування конституційної монархії в Росії на початку XX ст. Державні думи. Причини, характер, етапи, наслідки революції 1905–1907 рр. для державного будівництва. Законодавство в Росії в період правління П. Столипіна.

Криза царизму. Лютнева буржуазно-демократична революція 1917 р. Утворення рад та Тимчасового уряду. Двовладдя. Державний устрій. Проголошення Росії республікою. Законодавство Тимчасового уряду. Жовтневий переворот в Росії та встановлення диктатури пролетаріату. Конституція РРФСР 1918 р. Перші законодавчі акти радянської держави.

Тема 18. Держава і право Японії та Китаю Нового часу.

Японська держава в період становлення монополістичного капіталу. Криза феодалних і розвиток капіталістичних відносин. Специфіка японської держави. Основні риси монархії. Зміни в Японії в середині та в другій половині XIX ст. Передумови революції в Японії. Соціально-економічна та політична криза в Японії середини XIX ст. Громадянська війна. Революція Мейдзи. Повалення влади династії Токугави. Державна, земельна, освітня та інші реформи 70–80-х рр. XIX ст. Конституція Японії 1889 р. Формування державного механізму влади. Дуалізм державної влади. Правова система в період перетворення Мейдзи. Кодифікація права та особливості формування основних інститутів права. Вестернізація європейського права. Особливості формування японського права. Цивільне, кримінальне право і процес.

Особливості становища Китаю в новий час. Правління Маньчжурської династії Цін (1614–1911 рр.). Велика селянська війна 1850–1864 рр. у Китаї. Криза політичної системи. Рух за реформи і введення конституційного правління

наприкінці XIX ст. Три принципи Сунь Ятсена (1905 р.). Синьхайська революція (1911–1912 рр.). Скинення Маньчжурської династії Цін. Проголошення Китайської Республіки. Зміни в державному управлінні після перемоги Синьхайської революції. Особливості китайського права, джерела.

Змістовий модуль 4. Держави і права зарубіжних країн Новітнього періоду.

Тема 19. Загальна характеристика держави і права в Новітню добу.

Загальні тенденції розвитку держави, права та суспільства в XX – на початку XXI ст. Характеристика періодів новітнього часу, їх особливості. Вплив на розвиток держав і права. Зміни на політичній карті Європи після Першої світової війни. Поява в Європі нових держав, різновидність їх ладу. Формування демократичних інститутів влади. Розвиток конституціоналізму та парламентаризму, зміни в структурі політичної влади європейських монархій та республік у Новітній період. Диктаторські режими. Друга світова війна та її державно-правові наслідки. Нові типи держав після 1945 року. Тоталітарні системи. Нові проблеми новітнього часу. Зростання ролі соціальних програм. Поява нових політичних партій, нових міжнародних організацій, їх вплив на законодавство, національне і міжнародне. ООН. Міжнародні акти про права людини. Об'єднання Європи та утворення ЄС. Особливості монархій та республік в Новітній час.

Розпад колоніальної системи. Криза колоніальної системи після Першої світової війни. Розпад Британської колоніальної імперії. Імперські конференції 1926 р. і 1930 р. Вестмінстерський статут 1931 р. Британська співдружність націй. Новий підйом національно-визвольної боротьби у колоніях після Другої світової війни. Остаточний розпад колоніальних імперій. Криза Британської колоніальної імперії. Акт про незалежність Індії 1947 р. і утворення двох домініонів. Конституція Індії 1949 р. Проголошення Республіки Індія 1950 р. Державний лад. Управління штатами. Криза Французької колоніальної імперії. Боротьба колоній за незалежність. Зміни в структурі Французької колоніальної імперії після прийняття Конституції Франції 1946 р. Створення Французького Союзу. Співдружність африканських країн. Проголошення у 1962 р. незалежності Алжиру. Проголошення незалежності Індонезії. Конституція 1946 р. Посилення влади президента. Переворот генерала Сухарто в 1965 р. Роль військових. Національно-визвольні революції у країнах Арабського Сходу. Національна революція в Єгипті. Конституції 1956 р. і 1971 р. Боротьба за національну незалежність Сирії та Лівану. Національно-визвольна війна в Алжирі. Утворення Демократичної Республіки Афганістан. Боротьба за незалежність у колоніях тропічної Африки. Піднесення національно-визвольного і демократичного руху в Латинській Америці.

Характер і форми революцій середини 40-х рр. XX ст. в країнах Центральної і Південно-Східної Європи. Встановлення народно-демократичної влади. Будівництво нового державного апарату. Конституційне законодавство. Особливості соціально-політичного розвитку європейських країн «народної

демократії». Деформація економіки та суспільно-політичного ладу. Криза системи «реального соціалізму». Революції в країнах Європи в кінці 80-х років. Утворення нового типу демократичних держав. Ріст інтеграційних процесів у світі.

Нові тенденції у розвитку правових систем. Поява нових галузей законодавства і комплексних галузей права. Розвиток публічного та приватного права Новітнього часу. Вплив міжнародних правових норм на внутрішнє право окремих держав. Формування права Європейського Союзу.

Тема 20. Держава і право Англії в Новітню епоху.

Основні зміни та тенденції розвитку в економіці, політичній системі та державному устрої у першій третині ХХ ст. Демократизація виборчого права. Реформи 1918, 1928, 1949, 1969 рр. Королівська влада. Кабінет міністрів. Парламент. Акт про парламент 1911 р. Розвиток британської двопартійної системи. Консерватори і ліберали. Посилення лейбористської партії. Вестмінстерський статут 1931 р.

Зміни в апараті державного управління та у соціальній структурі Англії протягом другої половини ХХ ст. Характерні риси англійської парламентської демократії. Реформа парламенту 1949 р. Спроби подальшої реорганізації палат лордів. Акт про народне представництво 1948 р. Правоохоронні органи. Місцеві органи влади і управління. Судові органи. Партійна система, її еволюція.

Основні напрями державно-правового розвитку Англії в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. Корона. Посилення ролі кабінету. Стиль управління М. Тетчер. Лейбористські уряди. Поліцейські та судові органи. Обмеження місцевого самоврядування. Закон 2011 р. про престолоуспадкування. Джерела та характерні риси права Англії. Соціальне законодавство.

Тема 21. Держава і право Франції в Новітню епоху.

Зміни в державному устрої та політичному режимі між двома світовими війнами. Виборчі закони 1919 р. і 1927 р., посилення влади уряду. Багатопартійна система. Організація профашистських сил. Народний фронт 1934–1938 рр. Уряд народного фронту. Державний механізм Третьої республіки. Падіння третьої республіки..

Боротьба за демократичну конституцію після закінчення Другої світової війни. Референдуми 21 жовтня 1945 р. і 5 травня 1946 р. Конституція 1946 р. Державний устрій та політичний режим Четвертої республіки. Французький союз. Зміни конституції в період 1947–1957 рр. Причини занепаду Четвертої республіки у Франції.

Військовий заколот 1958 р. в Алжирі. Уряд генерала Де Голля. Прийняття Конституції 1958 р. Державний устрій та політичний режим П'ятої республіки. Зростання соціального напруження в 60-х рр. Зміни у соціальній структурі Франції. Розвиток політичної системи Франції у 60–80-х рр. ХХ ст. Основні напрями політичного курсу Ф. Міттерана, Ж. Ширака. та Н. Саркозі. Конституційна реформа 2008 р.

Французька правова система у другій половині ХХ ст. Основні напрями державно-правового розвитку Франції в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. Кримінальна поліція Франції. Суд.

Тема 22. Держава і право Німеччини в Новітню епоху.

Причини та наслідки буржуазно-демократичної революції 1918 р. у Німеччині. Утворення Веймарської республіки. Веймарська конституція 1919 р. Система органів влади й управління періоду Веймарської республіки (1919–1933 рр.). «Президентські» кабінети». Управління в землях. Партії і політична боротьба в умовах Веймарської республіки. Кризові явища у соціально-економічній та владній сфері у кінці 20-х – на початку 30-х рр. Причини встановлення нацистської диктатури. Державний та суспільний лад нацистської Німеччини. Фюрер, рейхстаг, імперська канцелярія. Каральні органи. Законодавство нацистської Німеччини. Поразка нацистської Німеччини у Другій світовій війні.

Потсдамські угоди. Окупаційний Статут. Політика розколу країни: Бізонія і Тризонія. Утворення ФРН і НДР. Конституція ФРН (Боннська конституція) 1949 р. Державний лад ФРН у другій половині ХХ ст. Соціальна структура суспільства. Соціальне законодавство ФРН. Об'єднання Німеччини у 1990 р. Основні напрями державно-правового розвитку Німеччини в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 23. Держава і право США Новітньої доби.

Особливості соціально-економічного розвитку США новітнього періоду. Економічна і політична криза 1928–1932 рр. «Новий курс» президента Ф. Д. Рузвельта, його характеристика. Закон Вагнера 1935 р. Результати та оцінка «Нового курсу». Основні зміни у державному ладі США. Принципи федералізму. Централізація влади. Конгрес та його постійні комітети. ХІХ, ХХІV і ХХVІ поправки до Конституції.

Основні тенденції державно-правового розвитку країни після Другої світової війни. Період «холодної» війни (1947–1991 рр.). Закон Сміта 1940 р. Профспілкове та антикомуністичне законодавство 40-50-х років (закони Тафта-Хартлі 1947 р., Маккарена-Вуда 1950 р., Хемфрі-Батлера 1954 р., та Лендрама-Гріффіна 1959 р. і ін.). Посилення влади Президента, його правове положення. Роль Конгресу. Мілітаризація державного апарату. Пентагон і ЦРУ. Структура поліцейського апарату. ФБР. Верховний Суд США. Централізація управління державою. Управління штатів. Системи федеральних судів та судів штатів.

Характеристика виборчого права США у другій половині ХХ ст. Боротьба за його демократизацію. Закони про виборчі та громадянські права 1964–1971 рр. Перерозподіл виборчих округів. Поправки до конституції – ХХІІ – ХХVІІ.

Характеристика основних джерел, галузей та інститутів права. Основні напрями державно-правового розвитку США наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 24. Держава і право Японії та Китаю у Новітню епоху.

Японія в період між двома світовими війнами. Мілітаризація суспільства. «Нова політична структура» і «Нова економічна структура». Збереження монархічної влади. Японська держава після Другої світової війни. Перебудова суспільно-економічних засад. Конституція Японії 1947 р. Японська держава в умовах окупаційного режиму. Утвердження державного суверенітету і політика «зворотнього курсу».

Основні тенденції розвитку японського права. Джерела та характерні риси права. Цивільне та суміжні з ним галузі права. Кримінальне право і процес.

Початок новодемократичної революції в Китаї. Період громадянських революційних війн (1927–1936 рр., 1946–1950 рр.). Утворення Китайської Народної Республіки. Конституція КНР 1954 р. Деформація державного устрою КНР в період «великого стрибка» і «культурної революції» (1958–1976 р.). Китайська держава в період будівництва регульованої ринкової економіки. Основний закон 1975 р. і Конституція 1978 р. Конституція КНР 1982 р.

Джерела та характерні риси права. Китайське право в 1913–1949 рр. Китайське право в 1949–1976 рр. Китайське право в пореформений період. Цивільне та суміжні з ним галузі права. Кримінальне право і процес.

4. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Загальні положення

Практичне заняття – вид навчального заняття, на якому здобувачі вищої освіти під керівництвом викладача закріплюють теоретичні положення навчальної дисципліни і набувають умінь та навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно сформульованих завдань.

Основне завдання практичних занять – поглибити і закріпити знання, що одержані здобувачами на лекції та в процесі самостійної роботи над навчальною і науковою літературою, збірниками правових актів, прищепити їм навички пошуку, узагальнення, критичного аналізу навчального матеріалу, тісніше пов'язувати теорію з практикою, уміння самостійно та творчо формулювати свої думки в усній формі, висувати і захищати свої погляди з питань, що розглядаються.

Перелік тем практичних занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

Підготовку до практичного заняття рекомендується починати з моменту читання лекції з відповідної теми та здійснювати її в певній послідовності. У процесі самостійної підготовки до практичних занять здобувачу спочатку рекомендується з'ясувати тему і питання практичного заняття. Заздалегідь підібрати, вивчити та законспектувати рекомендовану літературу, вивчити основні поняття проблеми, всебічно розглянути і усвідомити зміст питань, що виносяться на заняття. Корисно до кожного питання практичного заняття складати розгорнуті плани відповіді. Перевірку засвоєння своїх знань здобувачі здійснюють за допомогою питань і завдань для самоконтролю, наведені під кожним планом заняття.

В процесі підготовки до практичного заняття рекомендується систематично накопичувати матеріали засобів масової інформації, дані суміжних дисциплін і використовувати їх у виступі. Для відповідей на практичних заняттях здобувачам рекомендується готувати дидактичні матеріали, використовувати дошку з крейдою, різні технічні засоби та технології (ПК, мультимедіа презентації та відеоматеріали, мережу Internet).

На практичному занятті здобувачі мають можливість виступати з будь-якого питання, при цьому можна зачитувати окремі висловлювання, цитати, цифри з конспектів. При обговоренні того чи іншого питання здобувач повинен чітко формулювати основні теоретичні положення теми, обґрунтовувати і доводити свої міркування і твердження, давати повну і стислу відповідь на поставлене запитання, робити висновки, доповнювати доповідача тощо. Під час відповіді на питання практичного заняття здобувач повинен обов'язково посилатися на статті першоджерела (пам'ятки права, закон та інші нормативно-правові документи).

В ході дискусії на занятті здобувач має можливість не лише розширити свої знання, але й перевірити, уточнити, закріпити те, що він вивчив під час самостійної роботи. Приймаючи участь у практичному занятті, доцільно під час

виступів інших здобувачів робити відповідні помітки в конспекті щодо найбільш цікавих питань.

Плідна та активна робота на практичному занятті значно підвищує ефективність опанування матеріалу та в подальшому заощаджує час на його повторення. На практичних заняттях здобувачі вчаться застосовувати теоретичні знання для проведення прикладних досліджень правових і державних явищ.

Теми практичних занять

№ з/п	Тема заняття	Кількість годин	
		Денна	Заочна
Модуль 1. Історія держави і права зарубіжних країн			
<i>Змістовий модуль 1. Вступ до курсу. Держава і право Стародавнього світу.</i>			
1	Тема 1. Історія держави і права зарубіжних країн як наука та навчальна дисципліна.	2	
2	Тема 2. Держава і право Стародавнього Єгипту та Вавілону.	2	
3	Тема 3. Держава і право Стародавньої Індії та Китаю.	2	
4	Тема 4. Загальна характеристика античних держав. Держава і право Стародавньої Греції.	2	
5	Тема 5. Держава і право Стародавнього Риму.	2	2
<i>Змістовий модуль 2. Держава та право зарубіжних країн в період Середньовіччя.</i>			
6	Тема 6. Ранньофеодальна держава і право в країнах Європи.	2	
7	Тема 7. Станово-представницька монархія в країнах Європи.	2	
8	Тема 8. Абсолютна монархія в країнах Європи.	2	
9	Тема 9. Право європейських країн доби розвинутого феодалізму.	2	
10	Тема 10. Феодальна держава і право Росії.	2	
11	Тема 11. Феодальна держава у країнах Сходу.	2	
12	Тема 12. Право країн середньовічного Сходу.	2	
<i>Змістовий модуль 3. Держава і право зарубіжних країн в період Нового часу.</i>			
13	Тема 13. Загальна характеристика держави і права в Новий час. Держава і право Англії Нового часу.	2	
14	Тема 14. Держава і право США Нового часу.	2	
15	Тема 15. Держава і право Франції Нового часу.	2	2
16	Тема 16. Держава і право Німеччини Нового часу.	2	
17	Тема 17. Держава і право Росії Нового часу (XIX – початок XX ст.).	2	
18	Тема 18. Держава і право Японії та Китаю Нового часу.	2	

<i>Змістовий модуль 4. Держави і права зарубіжних країн Новітнього періоду.</i>			
19	Тема 19. Загальна характеристика держави і права в Новітню добу.	2	
20	Тема 20. Держава і право Англії в Новітню епоху.	2	
21	Тема 21. Держава і право Франції в Новітню епоху.	2	
22	Тема 22. Держава і право Німеччини в Новітню епоху.	2	
23	Тема 23. Держава і право США Новітньої доби.	2	2
24	Тема 24. Держава і право Японії та Китаю у Новітню епоху.	2	
Усього:		48	6

Змістовий модуль 1. Вступ до курсу. Держава і право Стародавнього світу.

Тема 1. Історія держави і права зарубіжних країн як наука та навчальна дисципліна.

План:

1. Предмет, завдання курсу історія держави і права зарубіжних країн, його місце в системі юридичних наук, зв'язок з іншими науками.
2. Історія формування та методологія науки і навчальної дисципліни.
3. Періодизація історії держави і права зарубіжних країн.
4. Джерела курсу історія держави і права зарубіжних країн.

Контрольні запитання і завдання:

1. З'ясуйте предмет історії держави і права зарубіжних країн.
2. Які завдання вирішує історія держави і права зарубіжних країн?
3. Визначте місце та значення історії держави і права зарубіжних країн в системі суспільних наук.
4. Яким чином співвідноситься історія держави і права зарубіжних країн з юридичними дисциплінами?
5. Назвіть провідних сучасних українських вчених-дослідників історії держави і права зарубіжних країн.
6. Дайте класифікацію методів історико-правової науки.
7. Визначте передумови виникнення та становлення історії держави і права зарубіжних країн.
8. Проаналізуйте історіографію історії держави і права зарубіжних країн в хронологічній послідовності.
9. Назвіть типи історичних джерел.
10. Які види писаних джерел покладені в основу вивчення навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн»?

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf

2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третьякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubiznih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizhnih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
3. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
4. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zarubiznih-krajin-majmeskulov.html>
5. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_d_istorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajin_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_administracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142

6. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
7. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_d_erjavi_prava_zarubjnih_kran
8. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>

Тема 2. Історія держави і права Стародавнього Єгипту і Вавилону.

План:

1. Соціальна структура Стародавнього Єгипту і Стародавнього Вавилону. Особливості давньосхідного рабства.
2. Структура державного механізму давньосхідних держав.
3. Джерела права країн Стародавнього Єгипту і Стародавнього Вавилону.
4. Закони царя Хаммурапі як джерело давньосхідного права: а) право власності та зобов'язальне право; б) шлюбно-сімейні відносини та спадкове право; в) злочин і покарання; г) судочинство.

Контрольні запитання і завдання:

1. З'ясуйте спільні риси соціально-економічного укладу давньосхідних держав.
2. Визначте основні елементи соціальної структури давньосхідного суспільства.
3. Чи володіли певними правами раби у країнах Стародавнього Сходу?
4. Схарактеризуйте центральний апарат державного управління і роль його чиновництва в здійсненні влади давньосхідних держав.
5. Визначте правовий статус земельних володінь у державах Стародавнього Сходу.
6. Які основні види договорів практикувалися у державах Стародавнього Сходу?
7. З'ясуйте правове становище жінки у державах Стародавнього Сходу.
8. Назвіть та охарактеризуйте види злочинів і покарань у Стародавньому Єгипті.
9. Назвіть та охарактеризуйте види злочинів і покарань у Стародавньому Вавілоні.
10. Назвіть та охарактеризуйте кримінально-правові інститути країн Стародавнього Сходу.

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf

2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третьякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubiznih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubiznih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн Стародавнього світу : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.
3. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела / упоряд. Г. І. Трофанчук. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
4. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
5. Калинина Э. А. История рабовладельческого государства и права. Государство и право древнего Востока: (Египет, Вавилон, Индия и Китай) : учеб. пособ. Минск. Вып.1. 1997. 190 с.
6. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
7. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zarubiznih_krayin-majmeskulov.html

8. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_d_istorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajin_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_admin_istracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
10. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_d_erjavi_prava_zarubjnih_kran
11. Тищик Б. Й. Історія держави і права країн Стародавнього світу : навч. посіб. Львів : Світ, 2001. 384 с. URL: http://adhdportal.com/book_3126.html
12. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1994. 464 с.
13. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
14. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран Древность и Средние века) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 647 с.
15. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
16. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
17. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Тема 3. Держава та право Стародавньої Індії та Китаю.

План:

1. Соціальна структура Стародавньої Індії та Китаю. Особливості рабства.
2. Структура державного механізму Стародавньої Індії та Китаю.
3. Джерела права Стародавньої Індії та Китаю.
4. Закони Ману як збірник етичних і моральних норм стародавньої Індії: а) правове регулювання власності; б) зобов'язальне право; в) шлюбно-сімейні стосунки; г) спадкове право; д) злочин і покарання; е) судочинство.

Контрольні запитання і завдання:

1. Визначте основні елементи соціальної структури суспільства Стародавньої Індії та Китаю.
2. Чи володіли певними правами раби у Стародавній Індії та Китаї?

3. Схарактеризуйте центральний апарат державного управління і роль його чиновництва в здійсненні влади Стародавньої Індії та Китаю.
4. Яке місце у правовідносинах давньоіндійського і давньокитайського суспільств займала релігія? Здійсніть короткий порівняльний аналіз кожної з держав.
5. Охарактеризуйте та порівняйте інститут власності Стародавньої Індії та Китаю.
6. Які основні види договорів практикувалися у Стародавній Індії та Китаї?
7. Визначте особливості шлюбно-сімейних відносин у давньоіндійській і давньокитайській державах.
8. Назвіть та охарактеризуйте види злочинів і покарань у Стародавній Індії.
9. Назвіть та охарактеризуйте види злочинів і покарань у Стародавньому Китаї.
10. Назвіть та охарактеризуйте кримінально-правові інститути Стародавньої Індії та Китаю.

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третьякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн Стародавнього світу : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.
3. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела / упоряд. Г. І. Трофончук. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
4. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
5. Калинина Э. А. История рабовладельческого государства и права. Государство и право древнего Востока: (Египет, Вавилон, Индия и Китай) : учеб. пособ. Минск. Вып.1. 1997. 190 с.
6. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
7. Лозо В. И. Государство и право древней, средневековой и современной Индии : учеб. пособ. Харьков : [б. и.], 2011. 118 с.
8. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zar-krayin-majmeskulov.html>
9. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_d_istorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajn_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_admin_istracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142
10. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
11. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_d_erjavi_prava_zarubjnih_kran
12. Тищик Б. Й. Історія держави і права країн Стародавнього світу : навч. посіб. Львів : Світ, 2001. 384 с. URL: http://adhdportal.com/book_3126.html
13. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1994. 464 с.
14. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
15. Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран Древность и Средние века) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 647 с.

16. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
17. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
18. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Тема 4. Загальна характеристика античних держав. Держава і право Стародавньої Греції.

План:

1. Особливості соціальної структури і державного механізму Афіньської республіки.
2. Державні реформи в Афінах. Тезей, Солон, Клісфен.
3. Характеристика держави у Стародавній Спарті.
4. Джерела та основні риси права стародавньогрецьких держав. Право Афін:
а) правове регулювання власності; б) шлюбно-сімейні стосунки; в) злочин і покарання; г) судочинство.

Контрольні запитання і завдання:

1. Назвіть основні елементи соціальної структури античного суспільства.
2. Назвіть головні державні органи, посади та їх компетенції античних держав.
3. Розкрийте сутність реформ Тезея (синойкізм та поділ населення).
4. Визначте особливості реформування Солоном державного та суспільного ладу.
5. Охарактеризуйте реформи Клісфена.
6. Охарактеризуйте та порівняйте інститут власності античних держав.
7. Які основні види договорів практикувалися в античних державах?
8. Визначте особливості шлюбно-сімейних відносин в античних державах.
9. Порівняйте види злочинів і покарань в Афінах і Спарті.
10. Назвіть та охарактеризуйте кримінально-правові інститути античних держав.

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>

5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizhnih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizhnih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн Стародавнього світу : навч. посіб. Запорожжя : ЗНУ, 2016. 330 с.
3. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела / упоряд. Г. І. Трофончук. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
4. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
5. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zarubizhnih-krajn-majmeskulov.html>
6. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_d_istorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajn_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_administracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142
7. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
8. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL:

http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_d_erjavi_prava_zarubjnih_kran

9. Тищик Б. Й. Історія держави і права Стародавніх Греції та Риму. Львів, 2001. 384 с.
10. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1994. 464 с.
11. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
12. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран Древность и Средние века) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 647 с
13. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
14. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
15. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Тема 5. Державний та суспільний устрій Стародавнього Риму.

План:

1. Періоди розвитку держави у Стародавньому Римі. Структура давньоримського суспільства.
2. Державний механізм царського Риму.
3. Соціальна структура і форма держави періоду давньоримської республіки.
4. Соціальна структура, зміна форм держави і державного механізму імператорського Риму.
5. Римське право архаїчної доби.
6. Римське право класичного та посткласичного періодів.

Контрольні запитання і завдання:

1. Визначте та порівняйте соціальну структуру суспільства Стародавнього Риму у різні періоди його розвитку.
2. Якими повноваженнями був наділений сенат Риму за царської доби?
3. Охарактеризуйте реформи Сервія Туллія.
4. Розкрийте значення посади цензора в політичному та соціально-економічному житті республіканського Риму.
5. Визначте та охарактеризуйте центральні органи влади імператорського Риму.
6. Назвіть та охарактеризуйте джерела римського права архаїчної доби.
7. Назвіть та охарактеризуйте джерела римського права класичного періоду.
8. Назвіть та охарактеризуйте джерела римського права посткласичного періоду.
9. Які види сервітутів Вам відомі?
10. Назвіть види цивільного процесу за римським правом.

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-є вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третьякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizhnih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizhnih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Бартошек П. Н. Римское право: понятие, термины, определения. Москва, 1989.
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
3. Дигесты Юстиниана / пер. с лат. ; отв. ред. Л. Л. Кофанов. В 8 т. Москва : «Статут», 2002. 231 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн Стародавнього світу : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.
5. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела / упоряд. Г. І. Трофончук. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
6. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.

7. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
8. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zar-krayin-majmeskulov.html>
9. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_d_istorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajn_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_administracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142
10. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
11. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_d_erjavi_prava_zarubjnih_kran
12. Тищик Б. Й. Історія держави і права Стародавніх Греції та Риму. Львів, 2001. 384 с.
13. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1994. 464 с.
14. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
15. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран Древность и Средние века) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 647 с.
16. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
17. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
18. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Змістовий модуль 2. Держава та право зарубіжних країн в період Середньовіччя.

Тема 6. Ранньофеодальна держава і право в країнах Європи.

План:

1. Утворення Візантійської держави. Державний механізм Візантійської імперії.
2. Суспільний і державний лад Держави франків. Реформи Карла Мартелла. Імперія Карла I (Великого).

3. Суспільний і державний лад англосаксонії. Правління короля Кнута.
4. Джерела та основні риси візантійського права.
5. Джерела права в Державі франків.
6. Джерела та основні риси права англосаксів.

Контрольні запитання і завдання:

1. Назвіть основні риси феодалізму.
2. Вкажіть особливості феодальної земельної власності.
3. Що таке «травневі поля» у франківській державі?
4. Назвіть основні показники зростання міці франківської держави за часів правління Карла I (Великого).
5. Визначте основні елементи державної і соціально-правової організації часів правління короля Кнута.
6. Що являла собою Еклога як пам'ятка візантійського права?
7. Вкажіть підстави розірвання шлюбу за візантійським правом.
8. Який основний вид покарання передбачала «Салічна правда»?
9. З'ясуйте правове становище церкви за Законами короля Альфтеда.
10. Які злочини підлягали суровому покаранню за Законами короля Кнута?

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayi

9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки та ранній новий час) : навч. посіб. / за ред. Б. Й. Тищика. Львів : Світ, 2006. 696 с.
3. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела / упоряд. Г. І. Трофончук. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
4. Задорожний Ю. Започаткування римським правом принципів права у країнах романо-германської правової сім'ї. *Право України*. 2010. № 3. С. 272–276.
5. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
6. Колескицкий Н. Ф. Раннефеодальное государство Франков. Москва, 1967.
7. Конституции государств Европы : в 3 т. / под общей ред. Л. А. Окунькова. Москва : «Норма», 2001.
8. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
9. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zar-krajin-majmeskulov.html>
10. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_d_istorija_d_erzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajin_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_administracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142
11. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
12. Страхів М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_derzhavi_prava_zarubjnih_kran
13. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1994. 464 с.
14. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>

15. Хрестоматія по історії державства і права зарубіжних стран (Древность и Средние века) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 647 с.
16. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
17. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
18. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Тема 7. Станово-представницька та абсолютна монархія в країнах Європи.

План:

1. Формування станово-представницької монархії у Франції. Великий березневий ордонанс 1357 р. у Франції, його зміст і значення. Генеральні штати.
2. Формування станово-представницької монархії в Англії. Велика Хартія Вольностей 1215р., її зміст та оцінка. Англійський парламент.
3. Особливості станово-представницької монархії в Німеччині. Золота Булла 1356 р.: її зміст і значення.

Контрольні запитання і завдання:

1. Назвіть ознаки станово-представницької монархії.
2. Визначте основний принцип феодальної ієрархії в країнах Західної Європи. Чи у всіх країнах його зміст був однаковим ?
3. У чому відмінність між органами (установами) станового представництва і з'їздами феодалів?
4. Які палати входили до складу Генеральних штатів у Франції?
5. Розкрийте зміст «Великого березневого ордонансу».
6. Розкрийте зміст «Великої хартії вольностей» 1215 р.
7. Які повноваження мав англійський парламент?
8. Назвіть та охарактеризуйте діяльність виконавчого органу в Англії.
9. Розкрийте зміст «Золотої Булли» 1356 р.
10. Які функції виконував Німецький парламент (рейхстаг)?

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.

4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizhnih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizhnih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки та ранній новий час) : навч. посіб. / за ред. Б. Й. Тищика. Львів : Світ, 2006. 696 с.
3. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела / упоряд. Г. І. Трофончук. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
4. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
5. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zarubizhnikh-krajn-majmeskulov.html>
7. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_d_istorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajn_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_administracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142

8. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
9. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_d_erjavi_prava_zarubjnih_kran
10. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1994. 464 с.
11. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
12. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран Древность и Средние века) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 647 с.
13. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
14. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
15. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Тема 8. Абсолютна монархія в країнах Європи.

План:

1. Класичний абсолютизм у Франції.
2. Незавершений характер абсолютизму в Англії.
3. Князівський абсолютизм у Німеччині.

Контрольні запитання і завдання:

1. Визначте поняття та сутність абсолютизму.
2. Визначте характерні риси французького класичного абсолютизму.
3. Розкрийте сутність незавершеного характеру абсолютизму в Англії?
4. Чим був обумовлений князівський абсолютизм у Німеччині?
5. Назвіть та охарактеризуйте систему центральних органів влади в країнах Західної Європи в період абсолютної монархії.
6. Схарактеризуйте органи місцевої влади і управління та роль його чиновництва в здійсненні влади в країнах Західної Європи в період абсолютної монархії.
7. Вкажіть особливості судоустрою і судового процесу в Англії періоду абсолютизму.
8. Назвіть та охарактеризуйте правоохоронні інститути в країнах Західної Європи в період абсолютної монархії.
9. Яке місце у системі центральних органів влади в країнах Західної Європи в період абсолютної монархії займала церква?

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-є вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubiz_hnih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела / упоряд. Г. І. Трофанчук. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
3. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
4. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
5. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zar-krayin-majmeskulov.html>

6. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_d_istorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajin_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_admin_istracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142
7. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
8. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_d_erjavi_prava_zarubjnih_kran
9. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1994. 464 с.
10. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
11. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран Древность и Средние века) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 647 с.
12. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
13. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
14. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Тема 9. Право європейських країн доби розвинутого феодалізму.

План:

1. Партикуляризм континентальної Європи.
2. Джерела права феодальної Європи: «Саксонське зерцало», Міське право, Любекське право, Магдебурзьке право, Канонічне право.
3. Рецепція римського права. Писане право континентальної Європи.
4. Основні інститути феодального права в країнах Європи.

Контрольні запитання і завдання:

1. Вкажіть та охарактеризуйте основне джерело феодального права.
2. Розкрийте зміст та охарактеризуйте «Кутюми Бовезі» 1282 р.
3. Розкрийте зміст та охарактеризуйте «Кутюми Парижу».
4. Схарактеризуйте особливості міського права.
5. Схарактеризуйте особливості любекського права.
6. Схарактеризуйте особливості магдебурзького права.
7. Розкрийте специфіку канонічного права.
8. Розкрийте сутність рецепіювання римського права.

9. Вкажіть особливості писаного права країн континентальної Європи.
10. Схарактеризуйте цивільно-правові інститути країн Західної Європи.
11. Чому у феодальному праві особлива увага приділялася інститутам злочину і покаранням?

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третьякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макаруч В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки та ранній новий час) : навч. посіб. / за ред. Б. Й. Тищика. Львів : Світ, 2006. 696 с.
3. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела / упоряд. Г. І. Трофанчук. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
4. Задорожний Ю. Започаткування римським правом принципів права у країнах романо-германської правової сім'ї. *Право України*. 2010. № 3. С. 272–276.

5. Задорожний Ю. Роль римського права у процесі становлення та розвитку університетів у країнах Західної Європи. *Право України*. 2009. № 3. С. 153–159.
6. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
7. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
8. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zar-krayin-majmeskulov.html>
9. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_d_istorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajn_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_admin_istracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142
10. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
11. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_d_erjavi_prava_zarubjnih_kran
12. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1994. 464 с.
13. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
14. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран Древность и Средние века) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 647 с.
15. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
16. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
17. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Тема 10. Феодальна держава і право Росії.

План:

1. Суспільний та державний лад Московії за доби станово-представницької монархії.

2. Суспільний та державний лад Росії за доби абсолютної монархії. Станові реформи Петра I та Катерини II.
3. Джерела та основні риси права феодальної Росії.

Контрольні запитання і завдання:

1. Назвіть особливості станово-представницької монархії в Московії.
2. Назвіть основні соціальні верстви міста у Великому князівстві Московському.
3. Вкажіть повноваження Боярської Думи.
4. Які зміни у правовому статусі населення Московії передбачало «Соборне Уложення» 1649 р.?
5. Вкажіть нові інститути кримінального права за «Соборним Уложенням»?
6. Вкажіть особливості судового процесу в Московії.
7. Назвіть етапи становлення російського абсолютизму.
8. Яка система управління Російською державою була запроваджена в результаті реформ 1718–1720 рр.?
9. Назвіть та охарактеризуйте джерела права Росії доби абсолютизму.
10. Зазначте передумови здійснення кодифікації російського права у другій половині XIX ст.

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макаруч В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayi

9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки та ранній новий час) : навч. посіб. / за ред. Б. Й. Тищика. Львів : Світ, 2006. 696 с.
3. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела / упоряд. Г. І. Трофончук. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
4. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
5. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zar-krayin-majmeskulov.html>
7. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_d_istorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajn_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_administracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142
8. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
9. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_d_erjavi_prava_zarubjnih_kran
10. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1994. 464 с.
11. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
12. Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран Древность и Средние века) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 647 с.
13. Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран (Новое и Новейшее время) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 588 с.

14. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
15. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
16. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Тема 11. Феодална держава у країнах Сходу.

План:

1. Суспільний та державний лад феодалної Індії.
2. Суспільний та державний лад феодалного Китаю.
3. Суспільний та державний лад феодалної Японії.
4. Державний механізм Арабського халіфату.

Контрольні запитання і завдання:

1. Вкажіть загальні риси соціально-економічного розвитку середньовічних країн Азії та Сходу.
2. Назвіть та охарактеризуйте систему центральних органів влади в Індії.
3. Назвіть особливості державного ладу феодалного Китаю.
4. Вкажіть особливості форми державного правління сьогунату в середньовічній Японії.
5. Вкажіть значення ісламу у формуванні арабської державності. Відповідь обґрунтуйте.
6. Які форми земельної власності в Арабському халіфаті Вам відомі?
7. Яка форма правління була притаманна Халіфату?
8. Назвіть та охарактеризуйте органи влади та управління Арабської держави.
9. Вкажіть особливості місцевого управління Арабського халіфату.

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
5. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
6. Макаручук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL:

http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayin

7. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayi
8. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
9. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки та ранній новий час) : навч. посіб. / за ред. Б. Й. Тищика. Львів : Світ, 2006. 696 с.
3. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
4. Лозо В. И. Государство и право древней, средневековой и современной Индии : учеб. пособ. Харьков : [б. и.], 2011. 118 с.
5. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zarubizh-nih-krayin-majmeskulov.html>
6. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
7. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_derzhavi_prava_zarubizh_nih_krayin
8. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
9. Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран Древность и Средние века) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 647 с.

Тема 12. Право країн середньовічного Сходу.

План:

1. Джерела та основні риси права середньовічного Китаю.
2. Джерела та основні риси права середньовічної Японії.
3. Шаріат: особливості становлення і розвитку, джерела.

4. Джерела мусульманського права: Коран, сунна, іджма, фетва, кияс, місцеві звичаї, фірмани, кануни.
5. Основні інститути системи мусульманського права.

Контрольні запитання і завдання:

1. Вкажіть особливості правової системи азіатських і далекосхідних країн в період середньовіччя.
2. Вкажіть та охарактеризуйте цивільно-правові інститути Індії.
3. Назвіть та охарактеризуйте джерела права Китаю.
4. Назвіть та охарактеризуйте джерела права Японії.
5. У чому полягала сутність інституту обвинувального доносу в середньовічному Китаї?
6. Вкажіть загальні риси та особливості судового процесу в країнах Азії та Далекого Сходу в період середньовіччя.
7. Розкрийте зміст Корана.
8. Схарактеризуйте правове регулювання сімейних та майнових відносин за мусульманським правом.
9. Назвіть та схарактеризуйте види злочинів та покарань за мусульманським правом.
10. Які види доказів у судовому процесі передбачав шаріат?

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
5. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
6. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayin
7. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayi

8. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
9. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела / упоряд. Г. І. Трофончук. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
3. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
4. Лозо В. И. Государство и право древней, средневековой и современной Индии : учеб. пособ. Харьков : [б. и.], 2011. 118 с.
5. Лубський В. І., Борис В. І. Мусульманське право : курс лекцій для студентів вузів. Київ : Вентурі, 1997.
6. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
7. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_d_erjavi_prava_zarubjnih_kran
8. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
9. Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран Древность и Средние века) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 647 с.

Змістовий модуль 3. Держава і право зарубіжних країн в період Нового часу.

Тема 13. Загальна характеристика держави і права в Новий час. Держава і право Англії Нового часу.

План:

1. Буржуазна революція в Англії, її особливості та етапи. Петиція про права 1628 р. Велика реконстрація 1641 р. Формування буржуазної держави.
2. Реставрація монархії та утвердження конституційної монархії в Англії.
3. Основні пам'ятки права та їх загальна характеристика: Знаряддя управління 1653 р.; «Habeas corpus акт» («Акт про краще забезпечення свободи підданих і про попередження ув'язнень за морями») 1679 р.; «Білль про права» 1689 р.; «Акт про престолоспадкування» 1701 р.
4. Цивільне і кримінальне право буржуазної Англії

Контрольні запитання і завдання:

1. Назвіть причини Англійської революції.
2. На яку категорію населення спиралася англійська буржуазія під час революції XVII ст.?
3. Назвіть причини формування конституційної монархії в Англії.
4. Чому, на Вашу думку, республіканський період в Англії був нетривалим?
5. Визначте основні напрями розвитку державного механізму Англії у XVIII – XIX ст.
6. Розкрийте сутність перших законів, які обмежили владу короля на користь парламенту.
7. Назвіть основні положення «Habeas corpus akt».
8. Поясніть сутність делегованого законодавства.
9. Вкажіть особливості англійського цивільного права.
10. Схарактеризуйте кримінальне право буржуазної Англії.

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третьякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubiz_hnih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
3. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
4. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zar-krayin-majmeskulov.html>
5. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
6. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_d_erjavi_prava_zarubjnih_kran
7. Тищик Б. Й. Історія держави і права зарубіжних країн. Новий час (XVII ст. – 1918 р.) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів : Світ, 2013. 750 с.

Тема 14. Держава і право США Нового часу.

План:

1. Передумови прийняття і зміст Декларації незалежності США 1776 р.
2. Статті конфедерації і вічного союзу 1781 р., їх характеристика.
3. Форма держави у США за Конституцією 1787 р.
4. Білль про права 1789–1791 рр., його правова характеристика.
5. Правові наслідки Громадянської війни 1861–1865 рр. у США.
6. Загальна характеристика джерел права даного періоду.

Контрольні запитання і завдання:

1. Розкрийте зміст «Декларації незалежності» США 1776 р.
2. Розкрийте зміст «Статей конфедерації і вічного союзу» 1781 р.
3. Що дало підстави Дж. Вашингтону назвати «Статті конфедерації і вічного союзу» 1781 р. «мотузкою із піску»?
4. Розкрийте зміст Конституції США 1787 р.
5. Розкрийте зміст «Білля про права» 1791 р.
6. Які громадянські права передбачені у Біллі про права 1791 р.?
7. Які наслідки для державно-правового розвитку США мала громадянська війна 1861–1865 рр.?
8. У чому полягає дуалізм правової системи США? Відповідь обґрунтуйте.
9. Вкажіть основні принципи цивільного права США.
10. У чому відмінності між англійською та американською системами права?

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-є вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubiz_hnih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела / упоряд. Г. І. Трофанчук. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
3. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
4. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zar-krayin-majmeskulov.html>
5. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової

служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_distorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajn_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_administracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142

6. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
7. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_d_erjavi_prava_zarubjnih_kran
8. Тищик Б. Й. Історія держави і права зарубіжних країн. Новий час (XVII ст. – 1918 р.) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів : Світ, 2013. 750 с.
9. Тищик Б. Й. Історія держави і права Сполучених Штатів Америки (XVIII ст. – 1918 р.) : тексти лекцій. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 157 с.
10. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1994. 464 с.
11. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
12. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран (Новое и Новейшее время) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 588 с.
13. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
14. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
15. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Тема 15. Держава і право Франції Нового часу.

План:

1. Законодавство першого етапу Французької революції: Декларація прав людини і громадянина 1789 р.; Конституція 1791 р.; інші закони.
2. Законодавство якобінської диктатури: аграрне законодавство; Декларація прав людини і громадянина; Конституція 1793 р.
3. Формування буржуазного права Франції: Конституції 1795 та 1799 рр.; Цивільний кодекс 1804 р.; Кримінальний кодекс Франції 1810 р.; Хартія 1814 р.
4. Особливості розвитку держави у Франції після падіння імперії Наполеона Бонапарта. Конституція Третьої республіки 1875 р.

Контрольні запитання і завдання:

1. Вкажіть значення Великої революції для розвитку Франції.
2. Які принципи закріплені у Декларації прав людини і громадянина 1789 р.?

3. Охарактеризуйте основні положення Якобінської Декларації прав людини і громадянина та Конституція 1793 р.
4. Дайте характеристику основним положення Конституції 1795 р. та Конституція 1799 р.?
5. Розкрийте зміст Цивільного кодексу Франції 1804 р.
6. Розкрийте зміст поняття «цивільна смерть» у цивільному законодавстві Франції післяреволюційного періоду?
7. Назвіть та охарактеризуйте способи набуття власності за Цивільним кодексом 1804 р.
8. Охарактеризуйте шлюбно-сімейні відносини за Цивільним кодексом Франції.
9. Дайте характеристику Кримінального кодексу Франції 1810 р.
10. Назвіть заходи Паризької комуни у економічній та соціальній сферах та оцініть їх.
11. Чим відрізнялася Конституція Франції 1875 р. від інших конституцій держави?

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третьякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макаруч В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.

10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Гражданский кодекс Франции (Кодекс Наполеона) : науч.-практ. и учеб. издание / пер. с фр. В. Н. Захватаев. Київ : Правова єдність, 2016. 1156 с.
3. Історія держави і права зарубіжних країн. Новітній час (1918 р. – початок ХХІ ст.) : навч. посіб. / Б. Й. Тищик та ін. Львів : Світ, 2016. 718 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела / упоряд. Г. І. Трофончук. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
5. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
6. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
7. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zar-krayin-majmeskulov.html>
8. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_d_istorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajn_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_admin_istracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
10. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_d_erjavi_prava_zarubjnih_kran
11. Тищик Б. Й. Історія держави і права зарубіжних країн. Новий час (XVII ст. – 1918 р.) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів : Світ, 2013. 750 с.
12. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1994. 464 с.
13. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
14. Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран (Новое и Новейшее время) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 588 с.

15. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
16. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
17. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Тема 16. Держава і право Німеччини Нового часу.

План:

1. Революція 1848 року і її вплив на розвиток німецьких держав. Конституція 1849 р.
2. Пруська монархія і її Конституція 1850 р.
3. Північнонімецький союз і його Конституція 1867 р.
4. Право Німецької імперії: Цивільне уложення 1896 р.; Кримінальне уложення 1871 р.
5. Характеристика судочинства.

Контрольні запитання і завдання:

1. Які політико-правові наслідки мала революція в Німеччині 1848 – 1849 рр.?
2. Яку роль у формуванні єдиної Німецької держави відіграв Німецький союз 1814 р.?
3. Яку форму державного устрою закріпила Конституція Німецької імперії 1871 р.?
4. Вкажіть основні риси права Німеччини.
5. Яку класифікацію злочинів передбачено Кримінальним кодексом Німеччини 1871 р.?
6. Вкажіть особливості регулювання права власності за Німецьким цивільним уложенням?
7. Які нові форми договорів було закріплено Німецьким цивільним уложенням?
8. Яку роль у формуванні загального німецького законодавства відіграла рецепція римського права?
9. Які судові інстанції існували в суб'єктах Німецької імперії?

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.nai.au.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>

5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizhnih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizhnih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела / упоряд. Г. І. Трофанчук. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
3. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
4. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zarubizhnih-krajn-majmeskulov.html>
5. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_d_istorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajn_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_administracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142
6. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
7. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_derzhavi_prava_zarubizhnikh_krajn

8. Тищик Б. Й. Історія держави і права зарубіжних країн. Новий час (XVII ст. – 1918 р.) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів : Світ, 2013. 750 с.
9. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
10. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран (Новое и Новейшее время) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристь, 2003. 588 с.
11. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
12. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
13. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Тема 17. Держава і право Росії Нового часу (XIX – початок XX ст.).

План:

1. Розвиток державної системи Росії в першій половині XIX ст.
2. Кодифікація російських законів в першій половині XIX ст.
3. Право Росії періоду революції 1917 р. Встановлення радянської (більшовицької) влади.
4. Особливості радянського соціалістичного права початку XX ст. Конституція РРФСР 1918 р.

Контрольні запитання і завдання:

1. Розкрийте особливості реорганізації вищого державного управління Росії в першій половині XIX ст.
2. Схарактеризуйте урядовий конституціоналізм в Росії у першій половині XIX ст.
3. Охарактеризуйте кодифікацію радянського права в 20-ті роки XIX ст.?
4. Назвіть причини двовладдя в Росії у період з березня – до липня 1917 р. Які органи державної влади його уособлювали?
5. Наскільки ефективною і новаторською була діяльність Тимчасового уряду у сфері правотворення? Відповідь обґрунтуйте.
6. Назвіть перші нормативно-правові акти радянської влади.
7. Які форми землекористування встановив Декрет про землю?
8. Надайте загальну характеристику радянського соціалістичного права.
9. Розкрийте зміст Конституції РРФСР 1918 р.
10. У чому проявилася закріплена Конституцією РРФСР 1918 р. класова нерівність в суспільстві? Наведіть приклади.

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-є вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третьякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizhnih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizhnih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
3. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
4. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zarubizhnih-krayin-majmeskulov.html>
5. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової

служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_distorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajn_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_administracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142

6. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
7. Тищик Б. Й. Історія держави і права зарубіжних країн. Новий час (XVII ст. – 1918 р.) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів : Світ, 2013. 750 с.
8. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран (Новое и Новейшее время) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристь, 2003. 588 с.
9. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
10. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
11. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Тема 18. Держава і право Японії та Китаю Нового часу.

План:

1. Державний устрій Японії до середини 60-х рр. XIX ст.
2. Реставрація імператорської влади.
3. Буржуазні реформи 70–80-х рр. XIX ст. Конституція Японії 1889 р.
4. Джерела та основні риси права Японії.
5. Тимчасова Конституція Китайської Республіки 1912 р. та її історичне значення.
6. Джерела та основні риси китайського права.

Контрольні запитання і завдання:

1. Схарактеризуйте державний устрій Японії до середини 60-х рр. XIX ст.
2. Вкажіть значення революції Мейдзі для розвитку Японії.
3. Які зміни у політичній системі Японії сталися після реформ 70–80-х рр. XIX ст.?
4. Розкрийте зміст Конституції Японії 1889 р.
5. Вкажіть правовий статус суддів в японському суспільстві.
6. Назвіть та охарактеризуйте джерела права Китаю Нового часу
7. Розкрийте зміст тимчасової Конституції Китайської Республіки 1912 р.
8. Вкажіть особливості рецепції європейського права в Китаї.
9. Назвіть та охарактеризуйте джерела права Китаю Нового часу.
10. У чому відмінності правової системи Японії і Китаю від країн Західної Європи?

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-є вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
5. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
6. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayin
7. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubiz_hnih_krayi
8. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
9. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела / упоряд. Г. І. Трофанчук. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
3. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
4. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
5. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zar-krayin-majmeskulov.html>
6. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.

7. Тищик Б. Й. Історія держави і права зарубіжних країн. Новий час (XVII ст. – 1918 р.) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів : Світ, 2013. 750 с.
8. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран (Новое и Новейшее время) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 588 с.
9. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
10. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
11. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Змістовий модуль 4. Держави і права зарубіжних країн Новітнього періоду.

Тема 19. Загальна характеристика держави і права в Новітню добу.

План:

1. Загальні тенденції розвитку держави, права та суспільства в ХХ – на початку ХХІ ст.
2. Розпад колоніальної системи.
3. Характер і форми революцій середини 40-х рр. ХХ ст. в країнах Центральної і Південно-Східної Європи.
4. Розвиток публічного та приватного права Новітнього часу.

Контрольні запитання і завдання:

1. Які причини посилення державного втручання у суспільні відносини в ХХ столітті?
2. Які причини зумовили встановлення у більшості європейських держав антидемократичних режимів у міжвоєнний період? Відповідь обґрунтуйте.
3. Що спільного і в чому різниця статусів монарха і президента у демократичних країнах?
4. Назвіть причини та наслідки розпаду Британської колоніальної імперії.
5. Які зміни в структурі Французької колоніальної імперії відбулись після прийняття Конституції Франції 1946 р.
6. Які зміни у джерелах права капіталістичних країн відбулися у ХХ ст.?
7. Чим обумовлено ріст інтеграційних процесів у світі?
8. Вкажіть особливості публічного права.
9. Назвіть особливості приватного права.
10. З'ясуйте вплив міжнародних правових норм на внутрішнє право окремих держав.

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf

2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третьякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubiz_hnih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн. Новітній час (1918 р. – початок ХХІ ст.) : навч. посіб. / Б. Й. Тищик та ін. Львів : Світ, 2016. 718 с.
3. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
4. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zar-krayin-majmeskulov.html>
5. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.

Тема 20. Держава і право Англії в Новітню епоху.

План:

1. Розвиток держави у Великій Британії.
2. Конституційно-правові реформи у Великій Британії.

3. Джерела та основні риси права Англії.

Контрольні запитання і завдання:

1. Вкажіть характерні риси англійської парламентської демократії.
2. Прокоментуйте англійські виборчі реформи 1918, 1928, 1949, 1969 рр.
3. Дайте характеристику основним положенням Вестмінстерському статуту 1931 р.
4. Який вплив на формування американського законодавства мала англійська система права? Відповідь обґрунтуйте.
5. Назвіть специфічні риси конституції Великобританії. Чому її називають конституцією змішаного типу?
6. Вкажіть особливості правового статусу монарха Великобританії.
7. Яким чином у Великобританії співвідносяться поняття «уряд» і «кабінет»?
8. Охарактеризуйте особливості правового регулювання статусу особистості у Великобританії.
9. Які головні тенденції розвитку кримінального права Англії у ХХ ст. Ви можете виділити?

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-є вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макаруч В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayi

9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн. Новітній час (1918 р. – початок ХХІ ст.) : навч. посіб. / Б. Й. Тищик та ін. Львів : Світ, 2016. 718 с.
3. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
4. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
5. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zar-krayin-majmeskulov.html>
6. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
7. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_d_erjavi_prava_zarubjnih_kran
8. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
9. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран (Новое и Новейшее время) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристь, 2003. 588 с.
10. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
11. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
12. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Тема 21. Держава і право Франції в Новітню епоху.

План:

1. Державний механізм за конституціями Четвертої (1946 р.) і П'ятої (1958 р.) республік у Франції.
2. Конституційна реформа 2008 р. у Франції.
3. Особливості розвитку права Франції у ХХ ст.

4. Проблеми і тенденції державно-правового розвитку Франції у ХХІ ст.

Контрольні запитання і завдання:

1. Назвіть причини становлення та правові наслідки Четвертої (1946 р.) і П'ятої (1958 р.) республік у Франції.
2. Дайте характеристику основним положенням Конституцій 1946 р.
3. Розкрийте зміст основних положень Конституцій 1946 р. та 1958 р. Франції.
4. Схарактеризуйте державний механізм Франції за Конституціями 1946 р. та 1958 р.
5. Назвіть та охарактеризуйте основні напрямки політичного курсу Ф. Міттерана, Ж. Ширака та Н. Саркозі.
6. Охарактеризуйте конституційну реформу 2008 р. у Франції.
7. Проаналізуйте права і свободи громадян у французькому конституційному праві.
8. Назвіть та охарактеризуйте джерела права Франції ХХ ст.
9. Назвіть сучасні проблеми державно-правового розвитку Франції.

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третьякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макаруч В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.

10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн. Новітній час (1918 р. – початок ХХІ ст.) : навч. посіб. / Б. Й. Тищик та ін. Львів : Світ, 2016. 718 с.
3. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
4. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
5. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zar-krayin-majmeskulov.html>
6. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_d_istorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajn_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_admin_istracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142
7. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
8. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_derzhavi_prava_zarubjnih_kran
9. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1994. 464 с.
10. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
11. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран (Новое и Новейшее время) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 588 с.
12. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
13. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
14. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Тема 22. Держава і право Німеччини в Новітню епоху.

План:

1. Веймарська республіка 1918 р. Конституція 1919 р.
2. Законодавство та карально-репресивна система фашистського режиму в Німеччині.
3. Післявоєнний розвиток Німеччини. Конституція ФРН 1949 р.
4. Утворення єдиної німецької держави в 1990 р. Основні напрями державно-правового розвитку Німеччини в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Контрольні запитання і завдання:

1. Охарактеризуйте зміни у державному устрої Німеччини у період Веймарської республіки.
2. Назвіть основні положення Веймарської конституції.
3. У чому полягає головний казус визначення форми держави за Веймарською конституцією 1919 р.?
4. Розкрийте механізм фашистської диктатури в Німеччині.
5. У чому полягає сутність німецького федералізму?
6. Назвіть та охарактеризуйте причини та юридичні наслідки об'єднання Німеччини в єдину державу.
7. Визначте порядок формування і повноваження Федерального конституційного суду Німеччини.
8. Охарактеризуйте роль канцлера в системі органів державної влади ФРН.
9. Назвіть та охарактеризуйте основні напрями державно-правового розвитку Німеччини у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-є вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiou.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL:

http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizhnih_krayin

8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizhnih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн. Новітній час (1918 р. – початок ХХІ ст.) : навч. посіб. / Б. Й. Тищик та ін. Львів : Світ, 2016. 718 с.
3. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
4. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
5. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zarubizhnih-krajn-majmeskulov.html>
6. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_d_istorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnih_krajn_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_administracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142
7. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
8. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_derzhavi_prava_zarubizhnih_krajn
9. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
10. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран (Новое и Новейшее время) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 588 с.

11. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
12. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
13. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Тема 23. Держава і право США Новітньої доби.

План:

1. Основні тенденції державного розвитку США після Першої світової війни.
2. «Новий курс» президента США Ф. Д. Рузвельта. Законодавство «нового курсу».
3. Зміни в політичному режимі США після Другої світової війни.
4. Джерела та основні риси права США.

Контрольні запитання і завдання:

1. Назвіть основні напрями «нового курсу» Ф. Д. Рузвельта.
2. Розкрийте зміст поправок до Конституції США в ХХ ст.
3. Розкрийте сутність конституційного принципу поділу влади у США?
4. Назвіть особливості конституційного контролю в США.
5. Розкрийте сутність питання расової нерівності та расизму в США в першій половині ХХ ст.
6. Яким чином справа Гідеона та справа Міранда (1963 р.) вплинули на розвиток правової системи США?
7. Охарактеризуйте особливості шлюбного договору в американському законодавстві.
8. Які головні тенденції розвитку кримінального права США у ХХ ст. Ви можете виділити?
9. Дайте характеристику системи стримування і противаг між різними галузями державної влади в США.

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>

5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizhnih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizhnih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Історія держави і права зарубіжних країн. Новітній час (1918 р. – початок XXI ст.) : навч. посіб. / Б. Й. Тищик та ін. Львів : Світ, 2016. 718 с.
3. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
4. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
5. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_d_istorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajn_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_administracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142
6. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
7. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_d_erjavi_prava_zarubjnih_kran
8. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>

9. Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран (Новое и Новейшее время) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристъ, 2003. 588 с.
10. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
11. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
12. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Тема 24. Держава і право Японії та Китаю у Новітню епоху.

План:

1. Державний устрій Японії у період між двома світовими війнами. Встановлення профашистської диктатури.
2. Реформування правової системи Японії у післявоєнний період. Конституція 1947 р.
3. Джерела та характерні риси права Японії.
4. Китайська Народна Республіка в період будівництва регульованої ринкової економіки. Китайська економічна експансія.
5. Конституційні перетворення в КНР: Конституції 1978 і 1982 рр. (загальна характеристика).
6. Політичний курс Японії і Франції у ХХІ ст.
7. Джерела та характерні риси права КНР.

Контрольні запитання і завдання:

1. Вкажіть особливості воєнно-монархічної диктатури в Японії.
2. Вкажіть відмінності між японським фашизмом і спорідненими йому режимами в Європі. Відповідь обґрунтуйте.
3. Дайте характеристику основним положенням Конституції Японії 1947 р.
4. Розкрийте сутність та особливості політики «зворотнього курсу» в Японії.
5. Охарактеризуйте політичний розвиток Японії на сучасному етапі.
6. Який вплив на розвиток правової системи Японії у другій половині ХХ ст. мало право країн континентальної та англосаксонської правових систем? Відповідь обґрунтуйте.
7. Вкажіть особливості регульованої ринкової економіки КНР.
8. Дайте характеристику основним положенням Конституції КНР 1978 р.
9. Дайте характеристику основним положенням Конституції КНР 1982 р.
10. Який політичний режим закріпили Конституції КНР 1978 р. і 1982 р.?

Рекомендована література:

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-е вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf

2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiuu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
11. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
2. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
3. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
4. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.

5. КРИТЕРІЇ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

У процесі викладання дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» застосовуються поточний контроль та підсумковий контроль.

Форми поточного і підсумкового контролю

Поточний контроль (<i>практичні заняття, самостійна робота, контрольні модульні роботи, ІНДЗ тощо</i>)			Підсумковий контроль (екзамен)	Сума
Модулі	Бали	Разом		
Модуль 1	0–80	0–80	0–20	0–100

Для оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів під час проведення практичних занять з дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» застосовуються поточний контроль.

Практичне заняття включає проведення контролю знань, умінь та навичок, постановку загальної проблеми (завдання) викладачем та її обговорення за участю здобувачів, розв'язання задач з їх обговоренням, розв'язання контрольних питань і завдань, їх перевірку та оцінювання. На кожному практичному занятті викладач оцінює підготовлені здобувачами завдання, виступи, активність у дискусії, уміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо.

Критерії оцінювання практичних занять

Бали	Критерії
0 балів	Здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань або здобувач відмовляється від відповіді, або відсутній.
1 бал	Здобувач частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.
2 бали	Здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.
3 бали	Здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.
4 бали	Здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає

	достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
5 балів	Здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.

Оцінки, одержані студентом за практичні заняття, ураховуються при визначенні семестрової підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Підсумковий бал за 100-бальною шкалою з дисципліни «Історія держави права зарубіжних країн» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту.

Шкала оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
74–81	C	
64–73	D	задовільно
60–63	E	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 3-є вид., перероб. та доп. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. 488 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 7-ме вид. Київ : Вид-во Істина Київ, 2012. 768 с.
3. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 656 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / О. М. Джужа, Т. А. Третякова, В. С. Калиновський та ін. Київ : НАВС, 2012. 376 с. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf>
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія : навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренко. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
6. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2013. 520 с.
7. Макаруч В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 8-е вид. Київ, 2015. 624 с. URL: http://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayin
8. Трофанчук Г. І., Фрейман Г. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 448 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072056540/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_zarubizh_nih_krayi
9. Чернявська Т. І., Фрейман Г. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. (практикум). Київ : Кондор, 2014. 400 с.
10. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: універсал. довід. Львів : БОНА, 2015. 400 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/>

Допоміжна

1. Бартошек П. Н. Римское право: понятие, термины, определения. Москва, 1989.
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. Київ : Істина, 2005. 768 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk677644.pdf>
3. Гражданский кодекс Франции (Кодекс Наполеона) : науч.-практ. и учеб. издание / пер. с фр. В. Н. Захватаев. Київ : Правова єдність, 2016. 1156 с.
4. Дигесты Юстиниана / пер. с лат. ; отв. ред. Л. Л. Кофанов. В 8 т. Москва : «Статут», 2002. 231 с.
5. Історія держави і права зарубіжних країн. Новітній час (1918 р. – початок XXI ст.) : навч. посіб. / Б. Й. Тищик та ін. Львів : Світ, 2016. 718 с.

6. Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки та ранній новий час) : навч. посіб. / за ред. Б. Й. Тищика. Львів : Світ, 2006. 696 с.
7. Історія держави і права зарубіжних країн Стародавнього світу : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.
8. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела / упоряд. Г. І. Трофончук. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
9. Задорожний Ю. Започаткування римським правом принципів права у країнах романо-германської правової сім'ї. *Право України*. 2010. № 3. С. 272–276.
10. Задорожний Ю. Роль римського права у процесі становлення та розвитку університетів у країнах Західної Європи. *Право України*. 2009. № 3. С. 153–159.
11. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Ун-тет «Україна», 2005. 214 с.
12. Калинина Э. А. История рабовладельческого государства и права. Государство и право древнего Востока: (Египет, Вавилон, Индия и Китай) : учеб. пособ. Минск. Вып.1. 1997. 190 с.
13. Колескицкий Н. Ф. Раннефеодальное государство Франков. Москва, 1967.
14. Конституции государств Европы : в 3 т. / под общей ред. Л. А. Окунькова. Москва : «Норма», 2001.
15. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Видав. центр КНУКіМ, 2017. 195 с.
16. Лозо В. И. Государство и право древней, средневековой и современной Индии : учеб. пособ. Харьков : [б. и.], 2011. 118 с.
17. Лубський В. І., Борис В. І. Мусульманське право : курс лекцій для студентів вузів. Київ : Вентурі, 1997.
18. Маймескулов Л. М., Тихоненков Д. А., Россіхін В. В., Власенко С. І. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. Л. М. Маймескулова. Харків : Право, 2011. 520 с. URL: <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zar-krayin-majmeskulov.html>
19. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Ірпінь : Державна податкова адміністрація України, Академія державної податкової служби України, 2001. 232 с. URL: https://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/zhitlove_pravo_ukrajini/mudrak_i_d_istorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajin_kurs_lekcij_derzhavna_podatkova_admin_istracija_ukrajini_adpsu_irpin_2001_232s/23-1-0-142
20. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготовки до іспитів. 7-е вид. Київ : Ін Юре, 2015. 248 с.
21. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с. URL: http://www.economics.com.ua/writer/4084/textbook/11729/strahov_mm/storya_d_erjavi_prava_zarubjnih_kran
22. Тищик Б. Й. Історія держави і права зарубіжних країн. Новий час (XVII ст. – 1918 р.) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів : Світ, 2013. 750 с.

23. Тищик Б. Й. Історія держави і права Сполучених Штатів Америки (XVIII ст. – 1918 р.) : тексти лекцій. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 157 с.
24. Тищик Б. Й. Історія держави і права Стародавніх Греції та Риму. Львів, 2001. 384 с.
25. Тищик Б. Й. Історія держави і права країн Стародавнього світу : навч. посіб. Львів : Світ, 2001. 384 с. URL: http://adhdportal.com/book_3126.html
26. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1994. 464 с.
27. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Львів : «Новий Світ-2000», 2008. 480 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk753016.pdf>
28. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран Древность и Средние века) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристь, 2003. 647 с.
29. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран (Новое и Новейшее время) / отв. ред. Н. А. Крашенинникова. Москва : Юристь, 2003. 588 с.
30. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Олан, 2008. 351 с.
31. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія Київ : Вентурі, 1998. 255 с.
32. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій. Харків : ФІНН, 2010. 340 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського : офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Національна парламентська бібліотека України : офіційний сайт. URL: <http://nplu.org/>
3. Державна науково-технічна бібліотека України : офіційний сайт. URL: <http://www.gntb.gov.ua/ua/>

Навчально-методичне видання

Гедікова Наталя Пилипівна

**Методичні рекомендації до практичних занять
з навчальної дисципліни
«Історія держави і права зарубіжних країн»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»**